

Briuselis, 2016 09 14
COM(2016) 596 final

2016/0278 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

dėl aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalia turinčių asmenų labai leidžiamų tam tikrų būdų naudoti autorių teisių ir gretutinių teisių saugomus kūrinius ir kitus objektus, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo

(Tekstas svarbus EEE)

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

Siūloma direktyva Sąjungos teisė bus suderinta su ES tarptautiniais įsipareigojimais pagal Marakešo sutartį dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims (toliau – Marakešo sutartis).

Marakešo sutartis 2013 m. priimta Pasaulinėje intelektinės nuosavybės organizacijoje (angl. WIPO) siekiant visame pasaulyje sudaryti palankesnes sąlygas pasiekti prieinamų formų knygas ir kitus spaudinius ir jais keistis tarpvalstybiniu mastu. Sąjunga sutartį pasirašė 2014 m. balandžio mėn.¹ Sutartyje reikalaujama, kad šalys nustatytų autorių ir gretutinių teisių išimtis arba apribojimus aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labui, ir prie sutarties prisijungusioms šalims leidžiama tarpvalstybiniu mastu keistis specialios formos knygų, įskaitant garso knygas, kopijomis ir kitais spaudiniais. Taigi Sąjunga prisiėmė politinį įsipareigojimą įgyvendinti sutartį, o vėliau Taryba ir Europos Parlamentas jį sustiprino. 2014 m. spalio mėn. Komisija atskirai pateikė Tarybos sprendimo dėl Marakešo sutarties ratifikavimo Sąjungos vardu pasiūlymą. 2015 m. gegužės mėn. Taryba pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 241 straipsnį Komisijai pateikė prašymą, kuriame pabrėžė tvirtą nuostatą dėl skubaus Marakešo sutarties įsigaliojimo ir paprašė Komisiją nedelsiant pateikti pasiūlymą dėl teisės akto, kuriuo Sąjungos teisinė sistema būtų iš dalies pakeista pagal sutartį.

Asmenys, kuriems naudinga Marakešo sutartis, t. y. akli, turintys regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintys asmenys (toliau – naudos gavėjai), norėdami susipažinti su autorių teisių ir gretutinių teisių saugomomis knygomis ir kitais spaudiniais, susiduria su daugeliu kliūčių. Apskaičiuota, kad knygų, kurių formos prieinamos spausdinto teksto skaityti nepajėgiems asmenims, yra nuo 7 proc.² iki 20 proc.³, nors skaitmeninė technologija labai palengvina prieinamų formų kūrinių leidybą⁴. Prieinamos formos yra, be kitų, Brailio raštas, stambus šriftas, e. knygos ir garso knygos su specialiomis paieškos galimybėmis, garsiniai aprašymai ir radijo transliacijos.

Siūlomos direktyvos tikslas – užtikrinti, kad naudos gavėjai galėtų pasiekti daugiau jiems prieinamų formų kūrinių ir kitų saugomų objektų, pvz., knygų, žurnalų, laikraščių, periodinių leidinių ir kitų tekstų, natų ir kitų spaudinių, įskaitant garso formato medžiagą. Direktyvos tikslas bus pasiektas užtikrinant, kad visi naudos gavėjai ir jų poreikius ne pelno principu tenkinančios organizacijos galėtų remtis privaloma ir suderinta autorių teisių ir gretutinių teisių išimtimi Sąjungoje. Tai sudarys sąlygas gaminti jau paskelbtų ar kitaip pasiekiamų kūrinių ir kitų objektų, su kuriais neįmanoma susipažinti, prieinamos formos kopijas. Siūloma direktyva galiojanti Sąjungos teisinė sistema būtų atitinkamai iš dalies pakeista, ir taip vienoje valstybėje narėje pagamintos prieinamos formos kopijos galėtų būti platinamos ir su jomis būtų galima susipažinti visoje Sąjungoje. Atsižvelgiant į įsipareigojimus, kurie Marakešo

¹ 2014 m. balandžio 14 d. Tarybos sprendimas 2014/221/ES dėl Marakešo sutarties dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims pasirašymo Europos Sąjungos vardu, OL L 115, 2014 4 17, p. 1.

² „Royal National Institute of Blind People“ (RNIB) užsakymu atliktas LISU tyrimas „Availability of accessible publications - 2011 update“, 2011 m. spalio mėn.

³ Catherine Meyer-Lereculeur, „Exception ‘handicap’ au droit d’auteur et développement de l’offre de publications accessibles à l’ère numérique“, 2013 m. gegužės mėn.

⁴ Šie skaičiai rodo pasiekiamumą kai kuriomis, bet ne visomis prieinamomis formomis.

sutartimi nustatyti dėl Sąjungos ir prie sutarties prisijungusių trečiųjų šalių tarpvalstybinio keitimosi prieinamos formos kopijomis, ši direktyva turėtų būti taikoma kartu su Reglamentu [...].

Siūloma direktyva taip pat atitinka Sąjungos įsipareigojimus, atsirandančius pagal Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (JTNTK). Pagal Tarybos sprendimą 2010/48/EB⁵ ES turi laikytis JTNTK nuo 2011 m. sausio mėn. Taigi JTNTK nuostatos yra tapusios neatsiejama Sąjungos teisės normų dalimi. JTNTK neįgaliesiems įtvirtinta teisė susipažinti su informacija ir dalyvauti kultūriniame gyvenime taip pat, kaip kitiems asmenims. Konvencijos 30 straipsnyje reikalaujama, kad prie konvencijos prisijungusios šalys, vadovaudamosi tarptautine teise, imtųsi visų reikiamų veiksmų siekdamos užtikrinti, kad intelektinės nuosavybės apsaugos įstatymuose nebūtų nepagrįstų ar diskriminacinių kliūčių neįgaliesiems susipažinti su kultūrine medžiaga. 2015 m. rugsėjo 4 d. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto priimtose Apibendrinamosiose pastabose dėl pirminės Europos Sąjungos ataskaitos⁶ Sąjunga paraginta imtis visų tinkamų priemonių kuo greičiau Marakešo sutarčiai įgyvendinti.

• Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis

Sąjunga yra priėmusi nemažai autorių teisių ir gretutinių teisių srities direktyvų, kuriomis teisių turėtojams suteikiamas teisinis tikrumas ir aukšto lygio apsauga. Su siūloma direktyva susijusios teisės šiuo metu yra suderintos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo⁷ (toliau – Direktyva 2001/29/EB), Direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje⁸, Direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos⁹ ir Direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos¹⁰.

Sąjungos teisėje taip pat numatyta nemažai tų teisių išimčių ar apribojimų, pagal kuriuos tam tikromis sąlygomis ir siekiant tam tikrų politikos tikslų leidžiama naudotis turiniu be teisių turėtojo leidimo. Šiame kontekste buvo pripažinti neįgaliųjų prieinamumo poreikiai, ir konkrečiai į juos atsižvelgta Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalies b punkte. Ši nuostata leidžia valstybėms narėms neįgalių asmenų, įskaitant spausdinto teksto skaitymo negalią turinčius asmenis, labai nustatyti autorių teisių ir gretutinių teisių išimčių ar apribojimų, taikomų, kai naudojimas yra tiesiogiai susijęs su negalia, nekomercinio pobūdžio ir neaprepia daugiau, negu reikia dėl konkrečios negalios. Siūlomoje direktyvoje nustatyta išimtis pagal Marakešo sutarties reikalavimus valstybėms narėms bus privaloma ir galios Sąjungos lygmeniu suderintoms teisėms, kurios svarbios gaminant ir platinant prieinamos formos kopijas, kaip apibrėžta Marakešo sutartyje. Išimtis papildo esamą neprivalomą išimtį

⁵ 2009 m. lapkričio 26 d. Tarybos sprendimas 2010/48/EB dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos sudarymo Europos bendrijos vardu, OL L 23, 2010 1 27, p. 35.

⁶ CRPD/C/EU/CO/1, skelbiama
http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRPD/Shared%20Documents/EUR/CRPD_C_EU_CO_1_21617_E.doc.

⁷ 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo, OL L 167, 2001 6 22, p. 10–19.

⁸ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje, OL L 376, 2006 12 27, p. 28–35.

⁹ 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos, OL L 77, 1996 3 27, p. 20–28.

¹⁰ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos, OL L 111, 2009 5 5, p. 16–22.

ar apribojimą, numatytą Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalies b punkte: naudos gavėjų labai nustatoma privaloma išimtis, kuri turės įtakos visai vidaus rinkai.

- **Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis**

Priimdama šią direktyvą Sąjunga siekia užtikrinti, kad susipažinti su knygomis, žurnalais, laikraščiais, periodiniais leidiniais ir kitais tekštais, natomis ir kitais spaudiniais visi naudos gavėjai galėtų iš esmės taip pat, kaip sutrikimo ar negalios neturintys asmenys, ir kad siekiant šio tikslo galėtų būti panaudotos visos vidaus rinkos galimybės. Šiuo aspektu siūloma direktyva dera su kitais Sąjungos lygmens teisės aktais ir iniciatyvomis ir juos papildo tam, kad „stiprintų mūsų vidaus rinką ir visapusiškai išnaudotų visas jos teikiamas galimybes“¹¹. Tarp tų iniciatyvų yra Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių prieinamumo pasiūlymas ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimais, suderinimo pasiūlymas (Europos prieinamumo akto pasiūlymas). Konkrečiai Europos prieinamumo akto pasiūlyme numatyta prievolių, kurios užtikrintų, kad, pradėjus jį taikyti, vidaus rinkoje teikiamos e. knygų paslaugos atitiktų tam tikrus funkcinius reikalavimus taip, kad jos būtų prieinamos nuo pateikimo rinkai pradžios.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

- **Teisinis pagrindas**

Teisinis pasiūlymo pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 114 straipsnis.

- **Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)**

Sąjunga gali priimti priemones laikydamasi SESV 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo. Siūloma direktyva siekiama, kad Marakešo sutarties naudos gavėjai vidaus rinkoje galėtų lengviau susipažinti su tam tikru autorių teisių ir gretutinių teisių saugomu turiniu srityje, kuri jau suderinta Sąjungos teisės aktais ir todėl gali būti iš dalies pakeista tik Sąjungos teisės aktais. Jei Sąjunga nesikištų, šio tikslo valstybės narės pasiekti negalėtų. Be to, masto ir poveikio aspektais ši tikslą galima geriau pasiekti Sąjungos lygmeniu.

- **Proporcingumo principas**

Šio pasiūlymas proporcingumas užtikrintas, nes juo neviršijama to, kas būtina norint Sąjungoje įgyvendinti Sąjungos įsipareigojimus pagal Marakešo sutartį.

- **Priemonės pasirinkimas**

Direktyvos pasirinkimas dera su ankstesnėmis šios srities priemonėmis, pirmiausia Direktyva 2001/29/EB, kuria buvo suderintos autorių ir kitų teisių turėtojų teisės ir suteikta galimybė neįgaliųjų labai nustatyti neprivalomą išimtį arba apribojimą. Siūloma direktyva būtų iš dalies pakeista esama Sąjungos teisinė sistema: nustatyta nauja privaloma atitinkamų suderintų teisių išimtis ir užtikrinta, kad vienoje valstybėje narėje pagamintos prieinamos formos kopijos pagal tą išimtį galėtų būti platinamos ir kad su jomis būtų galima susipažinti visoje Sąjungoje. Šiomis priemonėmis ir aiškiomis apibrėžtimis direktyvoje nustatomas vienodas požiūris į Sąjungos įsipareigojimus pagal sutartį, įskaitant įsipareigojimus dėl prieinamos formos kopijų laisvos apyvartos vidaus rinkoje, nes asmenims, kuriems naudinga išimtis, užtikrinamas reikiamas teisinis tikrumas, jei jų naudojimosi būdai yra

¹¹ Pirmininko J.-C. Junckerio politinės gairės.

reglamentuojami šia direktyva. Be to, joje valstybėms narėms suteikiama tam tikra veiksmų laisvė pritaikyti tam skirtus nacionalinės teisės aktus, kuriuos šios direktyvos nuostatos galėtų tiesiogiai ar netiesiogiai paveikti, pavyzdžiui, švietimo, sveikatos priežiūros ar kitose socialinės politikos srityse.

3. EX-POST VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI

- **Galiojančių teisės aktų *ex-post* vertinimas ir (arba) tinkamumo patikros**

Siūlomos direktyvos tikslas – užtikrinti, kad Sąjungos teisė atitiktų naujus tarptautinius įsipareigojimus. Todėl retrospektyvus galiojančios šios srities Europos teisės vertinimas netikslingas ir šiame kontekste nebūtinai. Tačiau buvo atsižvelgta į turimą informaciją apie susijusius Europos teisės aktus, visų pirma į viešų konsultacijų rezultatus ir gautas ekspertų nuomones.

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

Siūlomos direktyvos, kuria įgyvendinamos tarptautinio lygmens nuostatos, klausimu neatlikta jokių specialių konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis. Nuo 2013 m. gruodžio mėn. iki 2014 m. kovo mėn. vykdytose išsamiose viešose konsultacijose dėl ES autorių teisių taisyklių peržiūros buvo atskirai kelti klausimai (kuriuose buvo nuoroda ir į Marakešo sutartį) dėl neįgaliams asmenims naudingų apribojimų ir išimčių ir dėl susipažinimo su prieinamų formų kūriniais ir jų apyvartos¹². Be kitų aspektų, galutiniai naudotojai, vartotojai ir instituciniai naudotojai (įskaitant neįgaliųjų poreikius tenkinančias organizacijas ir bibliotekas) atkreipė dėmesį į nevienodą nacionalinių išimčių ar apribojimų taikymo sritį, dėl kurios sunku būti teisiškai tikram eksportuojant ir importuojant prieinamos formos kopijas, pagamintas pagal nacionalinę autorių teisių išimtį ar apribojimą. Šie instituciniai respondentai apskritai laikėsi nuomonės, kad Marakešo sutartimi šie klausimai būtų patenkinamai išspręsti. Teisių turėtojai ir kolektyvinio administravimo organizacijos paprastai teigė, kad nacionaliniu lygmeniu įgyvendinant Sąjungos teisės aktuose numatytą neprivalomą išimtį ar apribojimą problemų nekyla. Jie taip pat pažymėjo, kad neįgaliųjų susipažinimo su kūriniais problema veiksmingai sprendžiama naudojant esamus rinkos mechanizmus. Galutiniams naudotojams, vartotojams ar instituciniams naudotojams toks požiūris buvo svetimas.

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Rengiant šį pasiūlymą atskirai nerinkta jokių tiriamųjų duomenų. Komisija atsižvelgė į 2013 m. atliktą Direktyvos 2001/29/EB taikymo tyrimą¹³, kuriame, *inter alia*, įvertinta, kaip 11 valstybių narių taiko tos direktyvos 5 straipsnio 3 dalies b punkte numatytą neprivalomą išimtį arba apribojimą dėl neįgaliųjų.

¹² Per viešas konsultacijas gautų nuomonių ES autorių teisių taisyklių peržiūros klausimu ataskaita, 2014 m. liepos mėn., p. 61–63. http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

¹³ „Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society“, 2013 m. gruodžio mėn., „De Wolf and partners“, skelbiama http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/131216_study_en.pdf, p. 417 *et seq.*

- **Poveikio vertinimas**

Siūloma direktyva vidaus rinkoje bus įgyvendinta Marakešo sutartis; direktyvos tikslas – Sąjungos teisę suderinti su ta sutartimi. Geresnio reglamentavimo gairėse¹⁴ nereikalaujama atlikti poveikio vertinimo, jei Komisija negali pasirinkti politikos turinio.

- **Pagrindinės teisės**

Siūloma direktyva remiama neįgaliųjų asmenų teisė naudotis priemonėmis, užtikrinančiomis jų nepriklausomumą, socialinį bei profesinį integravimą ir dalyvavimą bendruomenės gyvenime, kaip nustatyta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – chartija) 26 straipsnyje. Į direktyvą taip pat įtraukti Sąjungos įsipareigojimai pagal JTNTK. JTNTK neįgaliesiems užtikrinama teisė susipažinti su informacija ir dalyvauti kultūriniame, ekonominiame ir socialiniame gyvenime taip pat, kaip kitiems asmenims. Todėl teisių turėtojų teisių į nuosavybę apribojimas yra pateisinamas, atsižvelgiant į Sąjungos įsipareigojimus pagal chartiją¹⁵. Siūloma direktyva yra esminis pirmas žingsnis užtikrinant tokią galimybę susipažinti su informacija ir dalyvavimą kultūriniame, ekonominiame ir socialiniame gyvenime.

Pasiūlymas darytų ribotą poveikį autorių teisei, kuri yra teisė į nuosavybę, kaip pripažįstama chartijoje (17 straipsnio 2 dalis)¹⁶. Reikia atkreipti dėmesį, kad šiuo metu visos valstybės narės iš dalies naudojami neprivaloma autorių teisių išimtimi arba apribojimu, numatytu Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalies b punkte. Todėl siūlomos direktyvos poveikis autorių teisei, kaip teisei į nuosavybę, reikš tik tai, kad esami nevienodi autorių teisių išimtys ar apribojimai, kurie spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai galioja valstybėse narėse, bus visiškai suderinti.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Šis pasiūlymas neturi poveikio Sąjungos biudžetui.

5. KITI ELEMENTAI

Europos ekonominė erdvė

Siūlomas teisės aktas susijęs su Europos ekonomine erdve (EEE) ir turėtų būti jai taikomas.

- **Įgyvendinimo planai ir stebėseną, vertinimas ir ataskaitų teikimo tvarka**

Valstybės narės turės užtikrinti, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi praėjus 12 mėnesių nuo jos priėmimo. Valstybės narės turės pranešti Komisijai apie nuostatas, priimtas siekiant laikytis direktyvos, ir kitas svarbias teisės aktų nuostatas, priimtas šios direktyvos taikymo srityje. Komisija stebės, kaip taikoma siūloma direktyva, ir, laikydamasi Geresnio reglamentavimo gairių, ne vėliau kaip per penkerius metus po perkėlimo direktyvą įvertins ir pateiks pagrindines išvadas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, jei reikia, kartu su pasiūlymais iš dalies pakeisti direktyvą. Tokia pat tvarka ji atliks ir Reglamento [...] vertinimą. Komisija taip pat stebės, kiek Sąjungoje pasiekiami prieinamų formų kūriniai ir kiti

¹⁴ SWD(2015) 111 *final*.

¹⁵ Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje leidžiami apribojimai, trukdantys naudotis chartijos laisvėmis. Tokie apribojimai turi būti i) nustatyti įstatymu ir ii) nekeisti tų teisių ir laisvių esmės. Be to, apribojimai galimi, iii) „[r]emiantis proporcingumo principu“ ir „tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti“.

¹⁶ OL L 83, 2010 3 30, p. 389–403.

objektai, kuriems ši direktyva nėra taikoma, ir kiek prieinamos formos kūriniai ir kiti objektai pasiekiami kitokią negalią turintiems asmenims. Praėjus dvejiems metams po siūlomos direktyvos perkėlimo, Komisija pateiks šios srities ataskaitą. Toje ataskaitoje bus įvertinta, ar, atsižvelgiant į jos išvadas, tikslinga svarstyti šios direktyvos taikymo srities praplėtimą.

- **Aiškinamieji dokumentai**

2011 m. rugsėjo 28 d. Bendrame valstybių narių ir Komisijos politiniame pareiškime dėl aiškinamųjų dokumentų¹⁷ valstybės narės susitarė, kad pranešdamos Komisijai apie direktyvos perkėlimo priemones pateiks vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose paaiškinamos direktyvos nuostatų ir nacionalinių perkėlimo priemonių atitinkamų nuostatų sąsajos, kai pagrįsta prašyti tokios papildomos informacijos. Aiškinamieji dokumentai padės užtikrinti, kad visose nacionalinėse teisinėse sistemose būtų nustatyta privaloma šią direktyvą atitinkanti išimtis, susijusi su Sąjungos įsipareigojimais pagal Marakešo sutartį.

- **Išsamus konkrečių pasiūlymo nuostatų paaiškinimas**

1 straipsnyje nurodomas pasiūlymo dalykas ir taikymo sritis. Dėl siūlomos direktyvos akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims bus lengviau naudotis tam tikru autorių teisių saugomu turiniu be teisių turėtojo leidimo.

2 straipsnyje apibrėžiami siūlomoje direktyvoje vartojami terminai: „kūrinys ir kitas objektas“, „naudos gavėjas“, „prieinamos formos kopija“ ir „įgaliotasis subjektas“.

3 straipsniu nustatyta privaloma išimtis ir išvardijami konkretūs naudos gavėjams ir įgaliotiesiems subjektams leidžiami naudojimo būdai.

4 straipsnyje aptariama prieinamos formos kopijų apyvarta vidaus rinkoje. Nuostata siekiama užtikrinti, kad pagal 3 straipsniu nustatytą išimtį pagamintos prieinamos formos kopijos galėtų patekti į apyvartą ar būti pasiekiamos kiekvienoje valstybėje narėje.

5 straipsnyje išdėstytos taikytinos asmens duomenų apsaugos taisyklės.

6 straipsnyje nurodoma, kaip iš dalies pakeisti Direktyvą 2001/29/EB, kad ji derėtų su šia direktyva.

7 straipsnyje nurodoma, kad Komisija pateiks ataskaitą, kiek vidaus rinkoje pasiekiami prieinamų formų kūriniai ir kiti objektai ir kiek jie pasiekiami asmenims, turintiems kitokių negalių, negu tos, kurioms taikoma ši direktyva.

8 straipsnyje išdėstoma siūlomos direktyvos vertinimo tvarka pagal geresnio reglamentavimo taisykles.

9 straipsnyje nustatyta, per kiek laiko valstybės narės turi perkelti siūlomą direktyvą, ir nurodomos papildomos prievolės, kurias turi įvykdyti valstybės narės, pavyzdžiui, pranešti Komisijai apie pagrindines nuostatas, kuriomis jos perkelia siūlomą direktyvą į nacionalinę teisę.

10 straipsnyje nurodoma direktyvos įsigaliojimo data, o 11 straipsnyje nurodoma, kad direktyva skirta valstybėms narėms.

¹⁷ O L C 369, 2011 12 17, p. 14.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

dėl aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai leidžiamų tam tikrų būdų naudoti autorių teisių ir gretutinių teisių saugomus kūrinius ir kitus objektus, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,
atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 114 straipsnį,
atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,
teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,
atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę¹⁸,
laikydami įprastos teisėkūros procedūros,
kadangi:

- (1) autorių teisių ir gretutinių teisių srities Sąjungos direktyvomis teisių turėtojams suteikiamas teisinis tikrumas ir aukšto lygio apsauga. Suderinta teisinė sistema padeda tinkamai veikti vidaus rinkai ir skatina inovacijas, kurti naują turinį, į jį investuoti ir jį gaminti, be kita ko, skaitmeninėje aplinkoje. Ja taip pat siekiama skatinti, kad žinios ir kultūra būtų prieinamesnės, užtikrinant kūrinių ir kitų objektų apsaugą ir leidžiant nustatyti visuomenės interesą atitinkančias išimtis ar apribojimus. Reikėtų išsaugoti teisingą teisių turėtojų ir naudotojų teisių ir interesų pusiausvyrą;
- (2) teisių turėtojų teisės yra suderintos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB¹⁹, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB²⁰, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB²¹ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB²². Tose direktyvose pateiktas išsamus tų teisių išimčių ir apribojimų, kurie leidžia siekiant tam tikrų politikos tikslų tam tikromis sąlygomis naudotis turiniu be teisių turėtojų leidimo, sąrašas;
- (3) akliesiems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims tebekyla daug kliūčių susipažinti su autorių teisių ir gretutinių teisių saugomomis knygomis ir kitais spaudiniais. Reikia imtis priemonių, kad tokie prieinamų formų kūriniai taptų labiau pasiekiami ir pagerėtų jų apyvarta vidaus rinkoje;

¹⁸ OL C , , p. .

¹⁹ OL L 77, 1996 3 27, p. 20–28.

²⁰ OL L 167, 2001 6 22, p. 10–19.

²¹ OL L 376, 2006 12 27, p. 28–35.

²² OL L 111, 2009 5 5, p. 16–22.

- (4) 2014 m. balandžio 30 d. Sąjungos vardu pasirašyta Marakešo sutartis dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims²³ (toliau – Marakešo sutartis). Jos tikslas – pagerinti prieinamų formų kūrinių ir kitų saugomų objektų pasiekiamumą akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims. Marakešo sutartyje reikalaujama, kad susitariančiosios šalys nustatytų autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų išimtis ar apribojimus tam tikrų kūrinių ir kitų objektų prieinamų formų kopijų gamybai, sklaidai ir tarpvalstybiniam keitimuisi tomis kopijomis. Sąjungai sudarius Marakešo sutartį, reikia pritaikyti Sąjungos teisę – nustatyti privalomą išimtį, galiojančią naudojimo būdams, kūriniams ir naudos gavėjams, kuriems taikoma sutartis. Direktyva darniai įgyvendinami įsipareigojimai, kurių Sąjunga turi laikytis pagal Marakešo sutartį, siekiant užtikrinti, kad šios priemonės vidaus rinkoje būtų taikomos suderintai;
- (5) ši direktyva parengta aklų, turinčių regos sutrikimą, kurio neįmanoma sumažinti taip, kad tų asmenų rega iš esmės nesiskirtų nuo regos asmens, neturinčio tokio sutrikimo, arba suvokimo ar skaitymo negalią, įskaitant disleksiją, turinčių asmenų ir todėl negalinčių skaityti spausdintų kūrinių iš esmės tokiu pat laipsniu, kaip ir tokios negalios neturintys asmenys, arba dėl fizinės negalios nepajėgių laikyti ar vartyti knygos arba sutelkti žvilgsnio ar judinti akių taip, kaip to reikia norint skaityti, labui. Šia direktyva nustatytų priemonių tikslas yra padidinti knygų, žurnalų, laikraščių, periodinių leidinių ir kitų tekstų, natų ir kitų spaudinių, įskaitant garso formatu, skaitmeninių ir analoginių, pasiekiamumą formomis, kuriomis tie kūriniai ir kiti objektai tampa tiems asmenims prieinami iš esmės taip pat, kaip sutrikimo ar negalios neturintiems asmenims. Prieinamos formos yra, be kitų, Brailio raštas, stambus šriftas, pritaikytos e. knygos, garso knygos ir radijo transliacijos;
- (6) todėl šioje direktyvoje reikėtų numatyti privalomas Sąjungos teisės aktais suderintų teisių išimtis, kurios sietųsi su Marakešo sutartyje aptartais naudojimo būdais ir kūrinių. Tai visų pirma atgaminimo, viešo paskelbimo, padarymo prieinamu, platinimo ir skolinimo teisės, kaip numatyta direktyvose 2001/29/EB, 2006/115/EB ir 2009/24/EB, ir atitinkamos Direktyvoje 96/9/EB numatytos teisės. Kadangi Marakešo sutartyje reikalaujamų išimčių ir apribojimų taikymo sričiai priklauso ir garsiniai kūriniai, tokie kaip garso knygos, būtina, kad šios išimties taip pat būtų taikomos gretutinėms teisėms;
- (7) šioje direktyvoje nurodytiems naudojimo būdams priskiriama ir prieinamos formos kopijų gamyba, kurią vykdo naudos gavėjai arba jų poreikius tenkinantys įgaliotieji subjektai – viešosios ar privačiosios organizacijos, ypač bibliotekos, švietimo įstaigos ir kitos ne pelno organizacijos, kurios vykdydamos pagrindinę veiklą ar vieną iš pagrindinių veiklų arba su viešuoju interesu susijusius uždavinius teikia paslaugas spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims. Tiems naudojimo būdams reikėtų priskirti ir vien naudos gavėjų naudotinių prieinamos formos kopijų gamybą, kurią fiziniai asmenys vykdo naudos gavėjų vardu arba padeda vykdyti naudos gavėjams;
- (8) privaloma išimtis taip pat turėtų apriboti atgaminimo teisę, kad būtų galima atlikti bet kokią veiksmą, kurio reikia norint kūrinių ar kitą objektą pakeisti, konvertuoti ar pritaikyti taip, kad būtų pagaminta prieinamos formos kopija. Tai, be kita ko, reikštų

²³ 2014 m. balandžio 14 d. Tarybos sprendimas 214/221/ES dėl Marakešo sutarties dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims pasirašymo Europos Sąjungos vardu, OL L 115, 2014 4 17, p. 1.

suteikti reikiamas priemones, kuriomis galima susirasti informaciją prieinamos formos kopijoje;

- (9) remiantis išimtimi reikėtų leisti įgaliotiesiems subjektams gaminti ir internetu ir fiziniėmis priemonėmis platinti Sąjungoje kūrinų ar kitų objektų, kurioms taikoma ši direktyva, prieinamos formos kopijas;
- (10) siekiant užtikrinti didesnę prieinamos formos kopijų pasiekiamumą vidaus rinkoje, vienoje valstybėje narėje pagamintos prieinamos formos kopijos turėtų būti pasiekiamos visose valstybėse narėse. Tai sumažintų poreikį bereikalingai gaminti to paties kūrinio ar kito objekto prieinamos formos kopijas visoje Sąjungoje ir taip leistų sutaupyti ir padidinti efektyvumą. Todėl šia direktyva reikėtų užtikrinti, kad vienoje valstybėje narėje padarytos prieinamos formos kopijos galėtų patekti į apyvartą ir būti pasiekiamos visose valstybėse narėse. Taigi įgaliotasis subjektas galėtų platinti tas kopijas internetu arba fiziniėmis priemonėmis naudodamas gavėjams ir kitiems įgaliotiesiems subjektams bet kurioje valstybėje narėje. Be to, įgaliotiesiems subjektams ir naudodamas gavėjams reikėtų leisti gauti tas kopijas iš bet kurio įgaliotojo subjekto ar susipažinti su jomis bet kurioje valstybėje narėje;
- (11) išimtis yra ypatingo pobūdžio, jos taikymo sritis ribota, o jos naudodamas gavėjams reikia teisinio tikrumo, todėl valstybėms narėms neturėtų būti leista kelti papildomų išimties taikymo reikalavimų, tokių kaip kompensavimo sistemos arba išankstinė patikra, ar prieinamos formos kopijų galima gauti rinkoje;
- (12) pagal šią direktyvą tvarkant asmens duomenis reikėtų laikytis pagrindinių teisių, įskaitant teisę į privatų ir šeimos gyvenimą ir teisę į asmens duomenų apsaugą pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsnius, ir nepažeisti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 95/46/EB, kuria reglamentuojamas asmens duomenų tvarkymas, kurią pagal šią direktyvą gali atlikti įgaliotieji subjektai, prižiūrint valstybių narių kompetentingoms institucijoms, visų pirma valstybių narių paskirtoms viešosioms nepriklausomoms institucijoms;
- (13) Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje (JTNTK), prie kurios yra prisijungusi ES, neįgaliesiems užtikrinama teisė susipažinti su informacija ir dalyvauti kultūriniame, ekonominiame ir socialiniame gyvenime taip pat, kaip ir kitiems asmenims. JTNTK reikalaujama, kad prie konvencijos prisijungusios šalys, vadovaudamosi tarptautine teise, imtųsi reikiamų veiksmų, kad užtikrintų, kad intelektinės nuosavybės apsaugos įstatymuose nebūtų nepagrįstų ar diskriminacinių kliūčių neįgaliesiems susipažinti su kultūrine medžiaga;
- (14) pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, Sąjunga pripažįsta ir gerbia neįgaliųjų asmenų teisę naudotis priemonėmis, užtikrinančiomis jų nepriklausomumą, socialinį bei profesinį integravimą ir dalyvavimą bendruomenės gyvenime;
- (15) priimdama šią direktyvą Sąjunga siekia užtikrinti, kad naudodamas gavėjai galėtų susipažinti su prieinamų formų knygomis ir kitais spaudiniais. Todėl ši direktyva yra pirmas svarbus žingsnis gerinant neįgaliųjų asmenų prieinamumą prie kūrinių;
- (16) Komisija stebės šios direktyvos poveikį. Be kita ko, ji įvertins padėtį, kiek tai susiję su prieinamų formų kūrinų ir kitų objektų, kuriems ši direktyva nėra taikoma, pasiekiamumu ir su prieinamų formų kūrinų ir kitų objektų pasiekiamumu kitokią negalią turintiems asmenims. Komisija atidžiai peržiūrės padėtį. Prireikus gali būti svarstomas direktyvos taikymo srities keitimas;
- (17) pagal Direktyvą 2001/29/EB valstybės narės gali ir toliau nustatyti neįgaliesiems naudingą išimtį arba apribojimą tais atvejais, kuriems netaikoma ši direktyva;

- (18) taigi šioje direktyvoje užtikrinamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, ypač tų, kurie pripažinti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Ši direktyva turėtų būti aiškinama ir taikoma atsižvelgiant į tas teises ir principus;
- (19) Marakešo sutartimi nustatomi tam tikri įsipareigojimai dėl Sąjungos ir prie sutarties prisijungusių trečiųjų šalių keitimosi prieinamos formos kopijomis. Priemonės, kurių ėmėsi Sąjunga vykdydama tuos įsipareigojimus, yra pateiktos Reglamente [...], kurio aiškinimas turėtų sietis su šia direktyva;
- (20) šios direktyvos tikslas – įgyvendinti Sąjungos įsipareigojimus pagal Marakešo sutartį, kad akli, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintys asmenys Sąjungoje galėtų lengviau susipažinti su kūrinių ir kitais autorių teisių ir gretutinių teisių saugomais objektais – negali būti pasiektas valstybėms narėms veikiant autonomiškai, nes jo siekiant reikia pritaikyti Sąjungos teisę. Be to, dėl masto ir poveikio tikslą galima pasiekti tik Sąjungos lygmens veiksmu. Todėl laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali priimti priemones. Pagal tame pačiame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti;
- (21) pagal 2011 m. rugsėjo 28 d. Bendrą valstybių narių ir Komisijos politinį pareiškimą dėl aiškinamųjų dokumentų²⁴ valstybės narės pagrįstais atvejais prie pranešimų apie perkėlimo priemones prideda vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose paaiškinamos direktyvos sudėtinių dalių ir nacionalinių perkėlimo priemonių atitinkamų dalių sąsajos. Šios direktyvos atveju teisės aktų leidėjas laikosi nuomonės, kad tokių dokumentų perdavimas yra pagrįstas;

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis
Dalykas ir taikymo sritis

Šioje direktyvoje nustatomos taisyklės, kaip akli, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai naudoti tam tikrus kūrinius ir kitus objektus be teisių turėtojo leidimo.

2 straipsnis
Apibrėžtys

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- (1) kūrinys ir kitas objektas – paskelbtas ar kitu būdu teisėtai viešai pasiekiamu padarytas autorių ir gretutinių teisių saugomas knygos, žurnalo, laikraščio, periodinio leidinio ir kito rašto, įskaitant natas, formos ir bet kokio pavidalo, įskaitant garso formatą, tokį kaip garso knygos, kūrinys ir susijusios iliustracijos;
- (2) naudos gavėjas –
- (a) aklas asmuo;
 - (b) asmuo, kuris turi regos sutrikimą, kurio neįmanoma sumažinti taip, kad to asmens rega iš esmės nesiskirtų nuo regos asmens, neturinčio tokio sutrikimo;

²⁴ OL C 369, 2011 12 17, p. 14.

- (c) asmuo, kuris turi suvokimo ar skaitymo negalią, įskaitant disleksiją, ir dėl to nepajėgia skaityti spausdintų kūrinių iš esmės taip, kaip sutrikimo ar negalios neturintis asmuo; arba
 - (d) asmuo, kuris dėl fizinės negalios nepajėgia laikyti ar vartyti knygos arba sutelkti žvilgsnio ar judinti akių taip, kaip to paprastai reikėtų norint skaityti.
- (3) prieinamos formos kopija – alternatyviu būdu ar forma pateikta kūrinių ar kito objekto kopija, naudos gavėjui suteikianti galimybę susipažinti su kūriniu ar kitu objektu, įskaitant galimybę tam asmeniui susipažinti su kūriniu taip pat paprastai ir patogiai, kaip su juo susipažintų regos sutrikimų ar kitos 2 dalyje nurodytos negalios neturintis asmuo;
- (4) įgaliotasis subjektas – organizacija, kuri vykdydama pagrindinę veiklą ar vieną iš pagrindinių veiklų arba su viešuoju interesu susijusius uždavinius ir nesiekdama pelno teikia naudos gavėjams švietimo, mokymo, adaptuoto skaitymo ar susipažinimo su informacija paslaugas.

3 straipsnis *Leidžiami naudojimo būdai*

1. Valstybės narės nustato, kad visuose teisės aktuose, kurių reikia, kad
- (a) naudos gavėjas ar jo vardu veikiantis asmuo pagamintų kūrinių ar kito objekto prieinamos formos kopiją tam, kad ja naudotųsi vien naudos gavėjas, ir
 - (b) įgaliotasis subjektas pagamintų, perduotų, padarytų viešai pasiekiamą, išplatintų arba paskolintų prieinamos formos kopiją naudos gavėjui ar įgaliotajam subjektui tam, kad ja naudotųsi vien naudos gavėjas,
- nebūtų reikalaujama kūrinių ar saugomo objekto autorių ar gretutinių teisių turėtojų leidimo pagal Direktyvos 2001/29/EB 2, 3 ir 4 straipsnius, Direktyvos 2006/115/EB 1 straipsnio 1 dalį, Direktyvos 2006/115/EB 8 straipsnio 2 ir 3 dalis ir 9 straipsnį, Direktyvos 2009/24/EB 4 straipsnį ir Direktyvos 96/9/EB 5 ir 7 straipsnius.
2. Tinkamai atsižvelgdamos į pakeitimus, kurių reikia norint kūrinių padaryti prieinamą alternatyvia forma, valstybės narės užtikrina, kad prieinamos formos kopijoje nebūtų pažeistas kūrinių ar kito objekto vientisumas.
3. Šio straipsnio 1 dalimi nustatyta išimčiai taikoma Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 5 dalis ir 6 straipsnio 4 dalies pirma, trečia ir penkta pastraipos.

4 straipsnis *Prieinamos formos kopijos vidaus rinkoje*

Valstybės narės užtikrina, kad jų teritorijoje įsisteigęs įgaliotasis subjektas naudos gavėjo ar bet kurioje valstybėje narėje įsisteigusio įgaliotojo subjekto labui galėtų atlikti 3 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytus veiksmus. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad naudos gavėjas ar jų teritorijoje įsisteigęs įgaliotasis subjektas galėtų iš bet kurioje valstybėje narėje įsisteigusio įgaliotojo subjekto gauti prieinamos formos kopiją arba su ja susipažinti.

5 straipsnis
Asmens duomenų apsauga

Igyvendinant šią direktyvą asmens duomenys tvarkomi pagal Direktyvą 95/46/EB.

6 straipsnis
Direktyvos 2001/29/EB dalinis pakeitimas

Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalies b punktas pakeičiamas taip:

„b) naudojama žmonių su negalia naudai ir šis naudojimas yra tiesiogiai susijęs su šia negalia, yra nekomercinio pobūdžio ir tokio masto, kurį pateisina atitinkama negalia, nedarant poveikio valstybių narių įsipareigojimams pagal Direktyvą [...]“.

7 straipsnis
Ataskaita

Iki [dveji metai po perkėlimo datos] Komisija Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui pateikia ataskaitą, kiek naudos gavėjams pasiekiami kiti, negu 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžti, prieinamų formų kūriniai ir kiti objektai ir kiek prieinamų formų kūriniai ir kiti objektai pasiekiami asmenims, turintiems kitokių negalių, negu nurodytosios 2 straipsnio 2 dalyje. Ataskaitoje turi būti įvertinta, ar tikslinga svarstyti šios direktyvos taikymo srities pakeitimą.

8 straipsnis
Peržiūra

Ne anksčiau kaip [per penkerius metus po perkėlimo datos] Komisija atlieka direktyvos vertinimą ir pateikia pagrindines išvadas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, jei reikia, kartu su pasiūlymais iš dalies pakeisti šią direktyvą.

Valstybės narės teikia Komisijai informaciją, kurios reikia rengiant vertinimo ataskaitą ir 7 straipsnyje nurodytą ataskaitą.

9 straipsnis
Perkėlimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip [praėjus 12 mėnesių nuo jos įsigaliojimo dienos]. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.

10 straipsnis
Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

11 straipsnis
Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas

Tarybos vardu
Pirmininkas